

Sindemi: Kuzey Kıbrıs, Seks İşçiliği, Pandemi

Syndemics: North Cyprus, Sex Workers, Pandemia

<http://dx.doi.org/10.22559/folklor.1642>

Zihniye Okray*

Öz

Covid-19 pandemisi dünyada olduğu gibi Kuzey Kıbrıs'ı da etkilemiştir. Son 30 yılda alan yazına dâhil olan sindemi kavramı sosyal ve çevresel bileşenlerle hastalık yükünü artıran faktörler olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Covid-19 pandemisi sırasında özellikle kırılabilir diye nitelendirilen meslek grupları ve bireyler pandemiden diğerlerine göre daha fazla ve olumsuz yönde etkilenmiştir. Dünya çapında özellikle seks işçileri ile ilgili alan yazın taraması ile birlikte seks işçilerinin sağlık hizmetlerine erişemedikleri, şiddete maruz kaldıkları ve hâlihazırda var olan damgalanma ve ayrımcılığın şiddetinin arttığı tespit edilmiştir. Kuzey Kıbrıs'ta uzun yıllardır gündemi meşgul eden gece kulüpleri ve buralarda konsomatris adı altında çalıştırılan seks işçilerinin pandemi sırasındaki durumları ilgili alan yazın açısından tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: *Sindemi, Pandemi, Kuzey Kıbrıs, seks işçileri*

Abstract

Covid-19 pandemic affected Northern Cyprus like other countries in the world.. The concept of syndemia, which has been included in the literature in the last 30 years, has started to be considered as factors that increase the disease burden with social and environmental components. During the Covid-19 pandemic, especially vulnerable occupational groups and individuals were affected by the pandemic more and more negatively than others. With the literature review on sex workers around the world, it has been determined that sex workers cannot access health services, are exposed to violence, and the current stigma and discrimination have increased. The nightclubs that have been on the agenda in Northern Cyprus for many years and the situation of sex workers who are employed under the name of consomatris during the pandemic are discussed in terms of the relevant literature.

Keywords: *Syndemics, pandemic, North Cyprus, sex workers*

* Doç.Dr., Lefke Avrupa Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölüm. ORCID ID: 0000-0002-9117-4991

Giriş

Sindemi kavramı son 30 yılda alan yazına girmiş olup ve iki veya daha fazla hastalık ya da sağlıkla ilgili durumun karşılıklı etkileşimlerini sosyal- çevresel koşullara bağlı olarak artırarak toplumdaki hastalık yükünü yükselten önemli bir belirleyici olduğunu kavramlaştırmak için kullanılmaktadır (Hayran, 2019). Var olan sosyal ortamla birlikte birbirleri ile ilişkili olan hastalıklar daha kolay etkileşime geçmekte ve hastalığı ve toplumsal hasta yükünü ağırlaştırmaktadır. İlk tanımlanan sindemi Singer'in (1996) SAVA olarak isimlendirdiği ve Madde Bağımlılığı, Şiddet ve AIDS kelimelerinin İngilizce isimlerinin baş harflerinden oluşmaktadır. SAVA sindemisi Singer tarafından şu şekilde aktarılmıştır. AIDS tek başına bir hastalık değildir, fakirlik, işsizlik, şiddet içeren bir sosyal- çevresel koşullar ve madde bağımlılığı ve şiddet davranışları ile yakından ilişkilidir. Bu davranışlar bireysel düzeyde olsa da sonuçları toplumsal düzeyde ve toplumu etkileyen bir hastalık yükü oluşturmaktadır. Sindemilerde sosyal koşullar ön plana çıkarılmaktadır ve sağlıklı ve sosyal eşitsizlik koşulları altında birden fazla hastalığın etkileşimi ve salgın hastalıkların eğilimini anlamada fayda sağlamaktadır (Tüfekçi ve Saygın Avşar, 2015).

Dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi beraberinde özellikle sosyal eşitsizliğe sahip grupları daha kırılgan bir hale getirmiş ve onların sadece sağlıklarını değil hayatta kalmak için gerekli kaynaklardan da mahrum kalmalarına yol açmıştır. Bamba et al (2020). Dünyadaki diğer pandemiler gibi Covid-19 pandemisinin de toplumların eşitsizliğe maruz kalan gruplarından daha ölümcül olduğunu vurgulamışlardır. Verdikleri örnekler arasında Covid-19 pandemisi sırasında özellikle İspanya, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde eğitim ve gelir düzeyi düşük bireylerin ve diğer taraftan ırk, cinsel yönelim, göçmenlik statüsü gibi toplum tarafından ırkçılığa ve ayrımcılığa maruz kalan grupların daha yüksek ölüm oranları sergilemeleri yapılan araştırmalarla tespit edilmiştir. Örneğin ABD'de siyahların ölüm oranlarının %59,2, İngiltere'de siyahi, Asyalı ve etnik azınlıkların ölüm oranı %34,5 ve İspanya'da göçmenler ve etnik azınlıkların yaşadıkları bölgelerde diğer bölgelere göre 6-7 kat daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Bamba et al, 2020). Irk, sosyo-ekonomik düzey ve göçmenlik statüsünün yanı sıra Newman ve Guta (2020) ve Sun et al (2020) Covid-19 sırasında cinsel yollarla bulaşan hastalıklar özellikle AIDS ve HIV pozitif olan olguların ilaca ulaşma ve sosyal damgalanma sonucunda kırılgan gruplar arasında olduklarını vurgulamışlardır. Akyala ve Iwu (2020) HIV pozitif olan olguların Covid-19'a yakalanmaları durumunda hastalığı daha ağır geçirdikleri ve ölüm oranlarının yükseldiğini vurgulamış ve Covid-19'a yakalanan HIV pozitif olguların tedavi yaklaşımlarında sindemik bir kavramlaştırma ve tedavi programı geliştirilmesi gerekliliğini vurgulamışlardır.

Pandemi ile birlikte virüsün yayılmasını ve bulaşı önlemek adına dünya çapında alınan önlemler ve kurallar çerçevesinde çalışma koşullarında büyük değişikliklere gidilmiştir. Meslekleri gereği bire bir hizmet veren meslek grupları bu süreçten olum-

suz etkilenmiştir. Lam (2020)'ın de belirttiği gibi güvencesiz çalışanlar ve göçmenler Covid-19 pandemisi sırasında devlet eliyle gerçekleştirilen korunma, yardım ve sağlık hizmetleri gibi hizmetlerden yoksun bırakılmışlar bu yoksun bırakılma seks işçileri için de geçerli olmuştur. Platt et al (2020) seks işçilerinin kendilerini koruyabilmelerinin çalışma ortamlarına, sosyal desteğin ulaşılabilirliğine ve sağlık ve sosyal hizmetlere erişimlerine bağlı olduğunu vurgulamışlardır. Küresel Seks İşçiliği Projeleri Ağı (Global Network of Sex Workers, NSWP) (2020) raporuna göre seks işçileri sosyal ve sağlık sisteminden dışlandıkları için evde kalmak, fiziksel mesafeyi korumak ve çalışmamak gibi seçeneklerden yoksun kalmışlar ve hayatlarını tehlike altına sokmuşlardır. Yine dünya çapında birçok ülkede seks işçiliği bir meslek ve küçük işletme sayılmadığı için de devletin iş koruma programlarından ve önlemlerinden yararlanamamışlardır (Lam, 2020, Platt et al, 2020).

Kuzey Kıbrıs'taki durum

Kuzey Kıbrıs'ta fuhuş ve kadın ticareti ceza gerektiren bir suçtur ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ceza yasasının Madde 157 Fuhuşa Teşvik ve Madde 167 Fuhuş veya Sürekli Kadın Temininden Elde Ettiği Kazançla Geçinen Kişi ile sınırlanmakta ve cezaları belirtilmektedir. Diğer taraftan KKTC'de Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Yasası adı altında da Kuzey Kıbrıs sınırları içerisinde bulunan gece kulüplerinde konsomatris ve revü grubu adı altında hangi koşullarda, kaç kişi ve nasıl çalıştırılacağı ile ilgili yasa da bulunmaktadır. Kuzey Kıbrıs'ta 7/2000 Sayılı Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Yasası kapsamında faaliyet gösteren 28 gece kulübü ve 1 pub bulunmaktadır. Söz konusu pub ve gece kulüplerinde toplamda 294 kadın, konsomatris ve barmaid olarak çalışmaktadır (Haberci, 2020). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Covid-19 Pandemisi ile ilgili alınan ilk bakanlar kurulu kararı E.T(K-I)438-2020 sayılı ile 12/03/2020 'Corona Virüsü (Covid-19) Hakkında Tedbir Kararları' başlığı ile yayımlanmıştır (<http://95.0.174.26/bkkarar/66124/detay>: 28/01/2020). Alınan bu ilk kararlarla birlikte KKTC'ye giriş çıkışlar, toplu eğlenceler, okullar/üniversiteler ve karantina koşulları belirlenmiştir. Ülke genelinde kısmi sokağa çıkma yasağı ilan edilip acil ihtiyaçlar dışında KKTC halkına evlerinde kalmaları, sokağa çıkma yasağını ihlal edenlere de adli ceza uygulamaları getirilmiştir. Kıbrıs Türk Barolar Birliği 13 Mart 2020 tarihinde yaptığı basın açıklamasında alınan bu kapanma ve karantina kararlarına rağmen Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren gece kulüpleri ile ilgili bir karar alınmadığını vurgulamıştır. Nisan ayı ortalarında gece kulüplerinin faaliyet göstermeleri de bu alınan tedbir kararları çerçevesinde bir süreliğine durdurulmuştur. Fakat bu kapatma kararı beraberinde başka sorunları getirmiştir. Kıbrıs Türk Barolar Birliği bazı sivil toplum örgütleri ile birlikte bir basın açıklaması yapmış ve aşağıdaki soruları sormuştur.

'Gece Kulüplerinde çalışan kadınlar şu anda nerede ikamet etmektedir?'

Kadınların gıda, sağlık, öz-bakım gibi özel gereksinimleri nasıl karşılanmaktadır?

Kadınların ücretleri düzenli ve yasal mevzuata uygun bir şekilde ödenmekte midir?

Kadınların aileleri veya diledikleri kişiler ile şahsi münasebetleri nasıl tesis edilmektedir?

Kadınların sosyal yardım mekanizmaları ve/veya sivil toplum örgütlerine erişimi nasıl sağlanmaktadır?

Ülkeden ayrılmak istediklerini beyan eden kadınlar ile ilgili ne gibi işlemler yapılmaktadır?’ (<https://www.kibrsturkbarolarbirligi.org/2020/05/04/gece-kulubu-calisanlari-risk-altinda/> :28/01/2021).

Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren Gece Kulüpleri ile ilgili olarak kısa, orta ve uzun vadeli öneriler getiren Çalıştay 18 Nisan 2018 tarihinde KKTC İçişleri Bakanlığı himayesinde yapılmıştır. Bu çalıştayda bir sorun olarak gündemini koruyan gece kulüpleri, insan ticareti ve seks köleliğine dair sorunları tartışılmış ve çözüm önerilerini getirilmiştir. Bu çalıştay raporuna göre Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren gece kulüplerinde çalıştırılmak üzere getirilen kadınların Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Yasası kapsamında tanımlanan konsomatris tanımı dışında seks işçisi olarak çalıştırıldıkları, gece kulübüne gelen müşterilerle para karşılığında cinsel ilişkiye girdikleri, çalışma ve barınma yerlerinin aynı yer olduğu, her hafta cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda zorunlu muayene oldukları ve pasaportlarına yasa gereği polis tarafından el konulduğu da açıkça ifade edilmiştir. Gece kulüplerinde yeterince denetimin olmaması orada çalıştırılan kadınların yaşam standartları, şiddete maruz kalıp kalmadıkları, yaşadıkları cinsel sağlık ve ilgili diğer sorunlarının kayıt altında olmadığı ve devlet eliyle fuhuşa göz yumulduğu vurgusu yapılmıştır. Kuzey Kıbrıs'taki durumun İnsan Ticareti ve seks köleliği olduğu keskin ifadelerle çalıştay raporunda yer almıştır (KKTC İçişleri Bakanlığı, 2018).

Bu çalışmanın amacı Covid-19 pandemisi sırasında seks işçileri ile yapılan alan yazın çalışmalarını bir araya getirmek ve Kuzey Kıbrıs'ın seks işçiliği sektöründe çalışan kadınların korunması için sindemik bir bakış açısı getirmeye çalışmaktır. Çalışmanın tartışma bölümünde Covid-19 pandemisi sırasında KKTC'de gece kulüpleri ile alınan önlemler bu çerçevede değerlendirilecektir.

Yöntem

Scopus ve PubMed veri tabanları 'Sex Work AND Covid-19' anahtar kelimeleri ile taranmıştır. Bu taramaya göre 2020 yılında Covid-19 pandemisi sırasında yapılan çalışmalara ulaşılmıştır. Derleme çalışmasında kullanılacak çalışmalarda İngiliz dilinde yazılmış olmaları ön koşulu aranmıştır. Bu tarama sonucunda PubMed veri tabanında

21 ve Scopus veri tabanında ise 30 çalışmaya ulaşılmıştır. Sistematiik derleme, klinik bir soruya yanıt ya da probleme çözüm oluşturmak için, o alanda yayınlanmış tüm çalışmaların kapsamlı bir biçimde taranarak, çeşitli dâhil etme ve dışlama ölçütleri kullanarak ve araştırmaların kalitesi değerlendirilerek hangi çalışmaların derlemeye alınacağını belirlenmesi, derlemeye dâhil edilen araştırmalarda yer alan bulguların sentez edilmesidir (Karaçam,2013). Veri tabanlarından elde edilen bu çalışmalara bazı ekleme ve dışlama ölçütleri doğrultusunda bu sistematiik derleme çalışmasında veri kaynağı olan çalışmalar seçilmiştir. Ekleme ve dışlama ölçütlerinde uygulanan basamaklar aşağıdaki gibidir:

Adım 1. Makalenin 2020 ve sonrasında yayımlanmış olması

Adım 2. Makalenin başlık, anahtar kelime ve özetinde ‘Covid19’ ve ‘seks işi (sex work)’ ifadelerinin bulunması

Adım 3. Derleme ve Editöre Mektup niteliğinde olan makalelerin elenmesi.

Adım 4. Birden fazla veri tabanında ortak olarak taranmış olan araştırma makalelerinin elenmesi.

Adım 5. LGBTQI+ (Lezbiye, Gay, Bisexual, Transgender, Queer, Intersex ve diğerleri) seks işçileri yapılan araştırmaların elenmesi.

Bu ekleme ve dışlama ölçütlerine göre Scopus veri tabanında ölçütlere uygun 3 ve PubMed veri tabanında ise ölçütlere uygun 4, toplamda 7 araştırma makalesi çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların özetleri Tablo 1.’de verilmiştir.

Bulgular

Bu çalışma kapsamında incelenen çalışmaları Covid-19 pandemisi sırasında cinsel içerikli web sitelerindeki reklamların incelendiği çalışmalar ve seks işçileri ile yapılan çalışmalar olarak 3 genel başlık altında toplamak mümkündür. Bu genel başlıklar altındaki çalışmalar ayrı ayrı incelenmiştir.

i- Covid-19 pandemisi sırasında cinsel içerikli web sitelerinin incelenmesi

Passos ve Almeida-Santos (2020), Brouwers ve Herrmann (2020) ve Azam, Adriaenssens ve Hendrickx (2020) bu başlık altındaki çalışmaları yürütmüşlerdir.

Passos ve Almeida-Santos (2020) Covid-19 pandemisi sırasında Latin Amerika ülkelerinde hizmet vermekte olan cinsel içerikli web sitelerinin özellikle Brezilya ve Kolombiya’da ticarileştiğini, ziyaretçi sayısının Nisan ayından itibaren düşüşe geçtiğini tespit etmişlerdir. Cinsel içerikli bu web siteleri varlıklarına devam edebilmek için siber-voyerizm olarak da adlandırılan web kameraları aracılığı ile çevrim içi seks ticareti yapmaya başlamışlardır. Arjantin, Şili, İspanya, İtalya ve Portekiz ve Fransa’daki sitelerde bu hizmet sunulmaya başlanmasına rağmen Brezilya, Kolombiya, Meksika ve

Peru bu hizmetlere yönelmemiştir. Arjantin, Kolombiya, Şili ve Meksika'daki sitelerin Covid-19'dan korunma için gerekli önlemlerin alınması konusunda bilgilendirmeler yapmışlardır. Yapılan bu bilgilendirme ve öneriler arasında yüz yüze ilişkiden kaçınma, prezervatif kullanma, ilişki sonrasında özellikle yüz ve elleri sabunla yıkama ve duş alma gibi öneriler içeriyordu. Bunların yanı sıra müşterilerinin ateşlerini ölçmelerini, semptom gösteren müşterileri kabul etmemelerini ve bu bireyler hakkındaki bilgileri sağlık kuruluşlarına bildirmelerini de içeriyordu. Brezilya ve Peru'da ise bu gibi bilgilerin hiçbiri paylaşılmamıştır. Şili'de en çok kullanılan cinsel içerikli web sitesi ise pandemi döneminde Sosyal Acil Durum, Sosyal Hizmet ve Kamu/ Sivil Toplum Dernekleri / Gruplarının e-posta adreslerini ve iletişim bilgilerini paylaşmışlardır.

Passos ve Almeida-Santos bu web sitelerinde bulunan iki milyonun üzerindeki reklam 'karantina', 'salgın' ve 'Korona' kelimelerini tarandığında ise %77,58 sıklığı ile karantina kelimesinin geçtiğini ve sadece %51 oranında Covid-19 ile ilgili bilgilendirme yapıldığı görülmüştür. Reklamlar üzerinden yapılan içerik analizi sonucunda verilen hizmetlerin niteliğine göre fiyatlandırıldığı da görülmüştür. Örneğin Dünya Sağlık Örgütü'nün sosyal mesafe ve sağlığa uygunluk önerilerini yok sayan *eve davet* niteliğindeki reklamlar, müşteri kapasitesini artırmak için *korunmasız seks ve kokain kullanımı* gibi öneriler yapıldığı da görülmüştür. Diğer taraftan bazı seks işçileri de *maskesiz hizmet vermedikleri* ve *anti-bakteriyel ürünler* kullanımının zorunlu olduğunu dile getirilen reklamlar yani fiziksel temasın olması durumunda 15-150 dolar, pornografik öğeler, fotoğraf, video gönderme, çevrimiçi mastürbasyon yapılması ile ilgili içeriklerin ise 5-10 dolar arasında fiyatlandırıldığı da görülmüştür.

Brouwers ve Herrmann (2020) İngiltere'de hizmet veren 45 yetişkin içerikli web sitesine aydınlatılmış onamla birlikte beş soru içeren bir e-posta gönderilmiştir. Sorulan sorular ise Covid-19 ile ilgili herhangi bir hizmette farklı bir uygulamaya gidilip gidilmediği, bire bir ilişkilerde korunmak için önlemlerle ilgili bilgilendirme yapıp yapmadıkları, herhangi bir seks işçisi organizasyonu ile bağlantıya girip girmedikleri ve aldıkları diğer önlemlerin neler olduğu sorulmuştur. Yapılan bu anket çalışmasında %20'lik bir geri dönüş sağlanmıştır. Araştırmacılar diğer taraftan da bu 45 yetişkin içerikli web sitesinin halka açık olan bölümlerinde Covid-19 ile ilgili bilgilendirme notları taranmıştır. Yapılan bu çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular arasında geri dönüş sağlayan (%20, n=9) yetişkin içerikli web siteleri direk olarak seks işçisi çalıştırmamalarına rağmen seks işçilerinin ekonomik ve sağlıkları ile ilgili büyük bir destek verdikleri yönünde olmuştur. Bu web siteleri Seks İşçileri Organizasyonlarına bağışlarda bulunmuşlar ve kazancı seks işçileri için kullanılacak bazı ürünleri satışa sunmuşlardır. Diğer taraftan özellikle göçmen seks işçilerinin daha kırılgan bir topluluk olmalarından kaynaklanan dezavantajlarını da bu bağışlar ve farkındalık çalışmaları ile daha olumlu bir yönde etkilemiş olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan araştırmaya geri dönüt vermeyen %80 (n= 36)'lik yetişkin içerikli web sitesi Covid-19 önlemleri ve

bilgilendirmeleri verme ya da seks işçilerinin sağlık ve finansal durumlarını desteklemek için herhangi bir adım atmamıştır. Bu bulgu ile birlikte araştırmacılar bu web sitelerinin kullanıcıları ve çalışanları üzerindeki etkilerinin göz ardı ettikleri sonucuna varmışlardır.

Azam, Adriaenssens ve Hendrickx (2020) Hollanda ve Belçika'daki fuhuş pazarlarının Covid-19 salgını ve devletlerin aldığı kapatma kararlarından nasıl etkilendiğini araştırmışlardır. Araştırmacılar kapanma ile birlikte yetişkin içerikli web sitelerinde hizmet aldıktan sonra kullanıcı yorumlarına dayanarak gerçekleştirilen işlemler kapanma ile birlikte yarı yarıya azalmıştır. Salgın ve kapanmalar nedeni ile web siteleri üzerindeki işlemlerin azalmasına karşın ortalama fiyatlandırma ve ortalama işlem sürelerinde bir artış gözlemlenmiştir. Sunulan hizmetler arasında bulunan eskort ve özel randevularda büyük bir artış gözlemlenmiştir. Bu da devletin sokaktaki seks işçileri ile ilgili yapılan kısıtlamaların bir sonucu olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde seks işçisi kadınlar müşterilerini evlerine davet ederek ya da başka ortamlarda hizmet vermeye devam etmişlerdir. Araştırmanın bir başka bulgusu da bu kapanma sırasında müşteri ile geçirilen zamanın artması ile birlikte salgından dolayı seks işçilerinin daha riskli davranışlar sergiledikleri olmuştur.

ii- Seks işçileri ile yapılan çalışmalar

Gichuna, Hassan, Sanders et al. (2020), Gbagbo (2020), Jangir & RajNat (2020) ve Mantell, Franks, Lahuerta, et al. (2021) Covid-19 pandemisi sırasında kadın seks işçileri ile yüz yüze görüşmeler yaparak yaşadıkları sorunları ortaya koymaya çalışmışlardır.

Gichuna, Hassan, Sanders et al. (2020), 117 kadın seks işçisi ile telefon ile görüşme yapmışlardır. Çalışmanın başlıca bulgusu COVID-19 ile ilgili kısıtlamaları ve sosyal mesafe önlemleri kadın seks işçilerinin sağlık hizmetlerine erişimini engellemiş ve olumsuz ekonomik etkileri doğurmuş olduğu yönündedir. Araştırmaya katılan 117 kadın seks işçisi 16-46 yaş aralığında Nairobi, Kenya'da çalışan kadınlardı. Yapılan bu görüşmeler sonucunda devletin aldığı bölgeler arası geçiş yasaklamalarından dolayı Nairobi dışına çıkmış olan kadın seks işçilerinin evlerine geri dönemedikleri ve gerekli sağlık hizmetlerine ulaşamadıkları yönünde olmuştur. Bu hareket kısıtlamaları Nairobi içerisinde kalan kadınlarında Nairobi'nin farklı bir kesimindeki sağlık hizmetlerine erişimlerini engellemiştir. Diğer taraftan devletin alacakaranlıktan şafak vaktine kadar uyguladığı sokağa çıkma yasakları kadın seks işçilerinin çalışma saatlerini gündüze almaları ve bu nedenle de sağlık hizmetlerine erişimlerini etkileyen diğer bir etken olmuştur.

Gichuna et al (2020) sosyal mesafe kurallarının kadın seks işçileri üzerinde yarattığı etkileri ise şu şekilde sıralamışlardır. Sağlık hizmetleri veren kurumların sosyal mesafe kuralları dâhilinde gün içinde hizmet verdikleri birey sayılarını sınırlamışlar bu da uzun bekleme saatleri ve yine sağlık hizmetine erişimi engellemiştir. Diğer taraftan kadın seks işçileri Covid-19 taşıyıcısı oldukları damgalanması ve ayrımcılığına maruz kaldıklarını ve sağlık personelinin bile onları muayene etmeyi reddettiklerini de ifade etmişlerdir. Devletin Covid-19 pandemisi ile aşırı uğraşısı sonucunda cinsel sağlık ve doğum kont-

rolü ile ilgili olarak yeterli korunma önlemlerinin alınmadığı ve bu da istenmeyen gebeliklere yol açabileceği de tartışılmıştır. Bütün bu bulguların yanı sıra pandemiden dolayı seks işçilerine sağlık hizmeti sunan bazı merkezlerin kapatılması da seks işçilerinin diğer sağlık birimlerine ekonomik güçlüklerden dolayı ulaşım sorunu yaşamaları ve orada da ayrıca damgalanma ve ayrımcılığa uğramalarına neden olmuştur. Son olarak da Covid-19 pandemisi sırasında ev sahiplerinin kiralari artırmaları ve diğer taraftan kiralarda herhangi bir artış olmasa da pandemiden dolayı yaşadıkları ekonomik güçlükler birçok kadın seks işçisinin evsiz kalmasına neden olmuştur.

Gbagbo (2020) Ghana'daki seks işçilerinin Covid-19 kısıtlamaları sırasındaki deneyimlerini belirlemek için yüz yüze ve telefon aracılığı ile 35 seks işçisi ile görüşme yapmışlardır. Görüşme yapılan seks işçilerinin yaşları 18-45 arasında değişmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar arasında katılımcıların bu süreçte seks işçileri hakkındaki toplumun algılarını olumsuz olarak değerlendirildikleri ve neden bu mesleği yapmak zorunda oldukları ile ilgili gerçekleri göz ardı ettiklerini vurgulamışlardır. Covid-19 sırasında devletten aldıkları yardımlar konusunda ise devletin bu dönemde onları tamamen görmezden geldikleri, kendi sağlıklarını korumaları için herhangi bir önlem almadıklarından bahsetmişlerdir. Covid-19 kısıtlamaları sırasında yüz yüze ilişki gerektiren bu meslek grubunda Covid-19 virüsünü kapacakları ile korkularının yanı sıra çalışmazlarsa ekonomik olarak kayba uğrayıp bakmakla yükümlü oldukları kişilere bakamayacaklarını ifade ederek iklim yaşadıklarını vurgulamışlardır. Covid-19 pandemisi ve kısıtlamalarla birlikte işlem kapasitesinde düşme olduğunu, müşterileri tarafından daha çok şiddete maruz kaldıkları, ücretlendirme konusunda ise müşteri kapasitesindeki azalmadan sonra artış yapmak zorunda kaldıkları, pandemi öncesi çalıştıkları yerlerin kapatılmasından dolayı daha riskli durumlarla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmişlerdir. Seks işçileri kendilerinin ve müşterilerinin sağlıklarını korumak için *maskesiz girilmez, ellerinizi yıkayın, dezenfekte edin* gibi önlemler almaya çalışsalar da müşterilerin bir süre sonra maskelerini çıkardıkları ve önlem almadıklarından şikayetçi olmuşlardır. Katılımcıların bu dönemde yaşadıkları güçlük ise polis ve diğer kolluk kuvvetlerinin onlara uyguladığı orantısız şiddet olmuştur.

Jangir ve RajNat (2020) Hindistan'ın Rajasthan eyaletinde bulunan Nat topluluğu ile bir çalışma yürütmüştür. Nat topluluğu Eski Hindistan'da krallara ve maiyetine dans eden dansçılardan oluşan göçebe bir kabile iken günümüzde kast sisteminin en altında bulunan ve kadınlarının çoğunun seks işçisi olduğu bir topluluktur. Kast sisteminde bu grupta yer almalarından dolayı toplum tarafından dışlanmış ve damgalanmış durumdadırlar. Nat topluluğu üyelerinin evlenmemiş kızları dansçı ve seks işçisi olarak çalışarak ailelerini geçindirmektedirler. Mumbai'deki Covid-19 bulaşımının yüksek olmasından dolayı karantina ve kapanma önlemleri ilk bu şehirde alınmış ve orada yaşayıp çalışan kadınlar, çalışmadıkları için açlıkla yüzleşmişlerdir. Aileler özel bir otobüs kiralayarak onları evlerine geri getirmişlerdir. Kısa bir süre içerisinde eve geri dönen 40 kadının 8'inde Covid-19 tespit edilince çevre bölgeler Nat topluluğu ile ilişkilerini kesmişler ve

onları Covid-19 virüsünü kendilerine bulaştıracakları ile ilgili düşmanca tutumlar sergilemeye başlamışlardır. Nat topluluğu kast sisteminin en alt tabakasında olduğu için ve bu damgalanmalarla birlikte yiyecek ve su gibi yaşamsal besin maddelerinin ellerine ulaşması toplumun diğer bireyleri tarafından engellenmiştir. Jangir ve RajNat(2020) Nat topluluğundan 17 ileri gelenle *acıları paylaşmak ve çözüm yolları bulmak* adına bir kapalı grup toplantısı düzenlemişlerdir. Yapılan bu grup toplantısı ile birlikte Nat grubu bazı bağışlar elde etmenin yollarını bulmuşlar ve kendi aralarında yardımlaşma sistemi kurmuşlardır. Araştırmacılar Covid-19 pandemisi ile birlikte toplumdaki seks işçilerine bakış açılarının değiştirilmesi ile ilgili devlet nezdinde çalışmalar yapılması gerekliliğini ön plana çıkarmışlardır.

Mantell, Franks, Lahuerta, et al. (2021) Kenya’da cinsel sağlık ve hastalık kontrol merkezine düzenli olarak başvuran 193 kadın seks işçisi ile çalışmalarını yürütmüştür. Görüşmeler merkezde yüz yüze görüşmeler olarak yapılmıştır. Elde edilen bulgular arasında seks işçisi kadınların Covid-19 hakkında bilgileri olduğu ve korunmak için maske kullanma, elleri sık sık yıkama, dezenfekte etme ve daha uzun süreler evde kalma gibi önlemleri aldıklarını tespit etmişlerdir. Katılımcıların neredeyse yarısı Covid-19’a yakalanacakları ile ilgili korkuları olduğunu bildirmişlerdir. Katılımcıların neredeyse %80’i Covid-19 pandemisi sırasında HIV için kullandıkları ilaçlara ulaşmakta güçlük yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Covid-19 pandemisi sırasında seks işçisi kadınlara yönelik damgalanma ve ayrımcılığın arttığını bu süreçte daha sıklıkla şiddete maruz kaldıklarını da yaklaşık %20’lik bir kısmı bildirmiştir. Bulgular arasında katılımcıların yaklaşık %80’ninin pandemi sırasında müşterilerinde daha az ücret alabildiklerini bu durumun da onların temel giderlerini karşılama konusunda güçlük yaşamalarına neden olduğunu ifade etmişlerdir.

Tartışma

Yapılan bu alan yazın çalışmasında incelenen makaleler iki temel başlık altında incelenmiştir. Bunlar Yetişkin içerikli web sitelerinin Covid-19 pandemisi sürecinde Covid-19 ile ilgili bilgilendirme, önlem ve benzeri önlemler alıp almadıklarının yanı sıra bu süreçte esas maddi kazanç sağlamalarına neden olan seks işçilerinin haklarını korumak ve karantina/kapanma önlemleri altında ekonomik kayıplara uğrayan bu kesimin ekonomik güçlüklerine yardımcı olma adına önlem alıp almadıkları hakkında idi. Passos ve Almeida-Santos (2020), Brouwers ve Herrmann (2020) ve Azam, Adriaenssens ve Hendrickx (2020) farklı Avrupa ülkelerinde yetişkin içerikli bu web sitelerinin sadece küçük bir kısmının seks işçileri için bağış yaptıkları ve web sitelerinde bilgilendirmeler paylaştıklarını tespit etmişlerdir. Covid-19 pandemisi sırasında seks işçiliği daha da ticarileşen bir pazar haline gelmiş ve seks işçileri bu süreçte birçok yazar tarafından da kullanılmış olan *left behind* yani unutulmuşlardır.

Diğer taraftan seks işçileri ile yapılan çalışmalar ise Gichuna, Hassan, Sanders et al. (2020), Gbagbo (2020), Jangir & RajNat (2020) ve Mantell, Franks, Lahuerta, et al. (2021) tarafından seks işçileri ile telefon ya da yüz yüze görüşme şeklinde yapılan nitel içerikli çalışmalardır. Seks işçileri bu dönemde damgalandıklarını, daha fazla ayrımcılığa maruz kaldıklarını, hatta Nat topluluğu seks işçisi kadınlarda olduğu gibi açlıkla yüzleştiklerini ifade etmişlerdir. Sağlık hizmetlerinden yararlanamamaları onları cinsel yolla bulaşan hastalıkların yanı sıra istenmeyen gebeliklerle de yüz yüze bırakmıştır. Bu çalışmanın amacı Kuzey Kıbrıs'taki Covid-19 pandemisi sırasında Kuzey Kıbrıs'taki durumu değerlendirmeye çalışmak için kalem alındığından örnekleri verilecek olan gazete haberleri mevcut durumun kısa bir özeti olacak niteliktedir. Demir (2020) Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren gece kulüplerinin Covid-19 önlemleri kapsamında kapatılmış olmasından dolayı burada çalışan seks işçilerine herhangi bir sağlık hizmeti verilmediğini ifade etmiştir. 27 Nisan 2020 tarihli Diyalog gazetesinde kapalı olmalarına rağmen gece kulüpleri hizmet vermeye devam ettikleri ve olayın polis baskını ile ifşa olması ile ilgilidir. Zanlılar gizlice müşteriler ile anlaşıp fuhuşa izin vermişlerdir (Erden, 2020). 07 Ağustos 2020 tarihinde yayımlanan Kıbrıs Postası haberinde (Bahadi, 2020) ise pandemi sürecinde gece kulüpleri kapanmış olmasına rağmen bir gece kulübünde konsomatris olarak çalışan seks işçisi 5 aylık bebeğini düşürmek suçu ile yargılanmıştır. Mahkeme sürecinde ise kapalı olmasına rağmen gizlice müşterilere hizmet verildiği, sağlık hizmetlerinden de yararlanamadıkları için istenmeyen bir gebelik oluşmuş ve sonuç olarak da seks işçisi olarak çalışan kadın ceza alırken işletme sahipleri hakkında sadece soruşturma kararı alınmıştır. 23 Ocak 2021 Gündem Kıbrıs haberinde ise evlere masöz olarak hizmet vermek için giden Rus uyruklu kadının Covid-19 testi sonucunun pozitif olduğu ve çok sayıda teması olduğu yine gazete manşetlerine yansımıştır. Görüldüğü gibi basına yansıyan olgular buzdüğünün sadece görünen yüzüdür. Sindemi belirli hastalıklar ve sağlıkla ilgili sorunlarda çevresel koşullarla etkileşim içerisine girerek hastalık yükünün artmasını açıklayan kavramdır. Verilen örnekler ve alan yazın çalışmasının sunduğu destekler ile Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren gece kulüplerinin çalışma koşulları yasalar olmadan düzenlenemez bir halde olduğu ve bunun sadece Covid-19 pandemisi sırasında değil her an toplumun hastalık yükünü artıracak nitelikte olduğu göstermektedir.

Sonuç

Covid-19 pandemisi dünyayı olduğu gibi Kuzey Kıbrıs'ı da etkilemiştir. Yapılan alan yazın çalışmasında da belirtildiği gibi dünya çapında özel duruma sahip bireylerin Covid-19 pandemisinden daha fazla etkilendikleri ve bedelini yaşamları ile ödemek zorunda kaldıkları belirlenmiştir. Dünya genelinde Covid-19'un olumsuz etkilerinden etkilenmeyen tek bir ülke ya da birey yoktur. Özellikle göçmenler, düşük gelir düzeyine sahip bireyler, toplumda özel durumlarından dolayı ayrımcılık ve damgalanmaya maruz bırakılan gruplar bunlar arasında en korunmasız bireyler olmuşlardır. Kuzey Kıbrıs'ta yıllardır gündemde olan ve dönem dönem çözüm getirilmek, mevcut koşulları iyileştirmek ya da daha yasal bir zemin yaratmak amacı ile birçok etkinlik, bilgilendirme toplantıları hatta daha önce de bahsedildiği gibi İçişleri Bakanlığı eliyle çalıştay bile düzenlenen Gece Kulüpleri konu-

su hala daha toplumda kanayan bir yara niteliğini korumaktadır. Alan yazın çalışmasında incelenen ve birçok araştırmacı tarafından da hassas konumda olarak nitelendirilen seks işçileri Covid-19 pandemisinden hem sağlık hem de ekonomik kayıplar yaşayarak etkilenmişlerdir. Yapılan araştırmalarda şiddete maruz kaldıkları, zaten var olan damgalanma ve ayrımcılığın daha da arttığı, polis ve diğer kolluk kuvvetleri de dâhil olmak üzere şiddete maruz kaldıkları yapılan çalışmalarla belirlenmiştir. Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren gece kulüpleri ile denetim ve işleyiş Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Yasası adı altında yürürlükte olan yasa ile sağlanmaya çalışılmaktadır. Covid-19 pandemisi sırasında gece kulüplerinin faaliyetlerinin durdurulması konsomatris, barmaid veya revü grubu adları altında çalıştırılan fakat aslında seks işçisi olan kadınların sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını engellemiştir. Kuzey Kıbrıs'taki gece kulüpleri görünürde yasal ve denetlenebilir özelliklere sahip olarak görülmelerine rağmen orada çalışan kadınların hangi koşullarda ve tam olarak nelere maruz kalarak yaşadıkları bilinmemektedir. Devlet eliyle pasaportlarına el konulan, yaşam ve çalışma yerleri aynı mekân olan bu kadınların Covid-19 pandemisinden etkilenmemiş olmaları mümkün değildir fakat bilgimiz dâhilinde yeterli bir değerlendirme yapabileceğimiz herhangi bir veri bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akyala, A.I. ve Iwu, C.J. (2020). Novel severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2) coinfection with HIV: clinical case series analysis in North Central Nigeria. *Pan African Medical Journal*, 37(47). doi:10.11604/pamj.2020.37.47.24200
- Azam, A., Adriaenssens, S. & Hendrickx, J. (2020). How Covid-19 affects prostitution markets in the Netherlands and Belgium: dynamics and vulnerabilities under a lockdown, *European Societies*, doi: 10.1080/14616696.2020.1828978
- Bambra, C. Riordan, R., Ford, J ve Matthews, F. (2020). The Covid-19 pandemic and health inequalities. *J Epidemiol Community Health*, 74, 964–968.
- Brouwers, L., & Herrmann, T. (2020). We have advised sex workers to simply choose other options- The response of adult service websites to COVID-19. *Social Sciences*, 9(10), 181. doi:10.3390/socsci9100181
- Gbagbo, F.Y. (2020). Experiences of commercial sex workers during COVID-19 restrictions in selected metropolises in Ghana. *Health Care for Women International*, doi: 10.1080/07399332.2020.1822362
- Gichuna, S., Hassan, R., Sanders, T., Campbell, R, Mutonyi, M. & Mwangi, P. (2020). Access to healthcare in a time of COVID-19: Sex workers in crisis in Nairobi, Kenya. *Global Public Health*, 15(10),1430-1442. doi:10.1080/17441692.2020.1810298
- Hayran O. (2019). Sindemiler ya da sinerjik epidemiler: Toplum sağlığının çağdaş tehditleri. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 4(2),184-95.
- Jangir, H.P. & RajNat, V. (2020). Impact of pandemic on women engaged in bar dances and sex work: A case of nat community in Rajasthan. *Social Work with Groups*, doi: 10.1080/01609513.2020.1840192
- Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: Sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.
- Kimani, J., Adhiambo, J., Kasiba,R., Mwangi, P., Were, V., Mathenge, J., Macharia, P., Cholette, F., Moore, S., Shaw, S., Becker, M., Musyoki, H., Bhattacharjee, P., Moses, S., Keith Lam, E. (2020). Pandemic sex workers' resilience: Covid-19 crisis met with rapid responses by sex worker communities. *International Social Work*, 63(6), 777-781.

- Mantell, J.E., Franks, J., Lahuerta, M. et al. (2021). Life in the Balance: Young Female Sex Workers in Kenya Weigh the Risks of COVID-19 and HIV. *AIDS and Behavior*, 25(5), 1323-1330. doi: <https://doi.org/10.1007/s10461-020-03140-5>
- Newman, P. ve Guta, A. (2020). How to have sex in an epidemic redux: Reinforcing HIV prevention in the Covid-19 pandemic, *AIDS and Behavior*, 24, 2260-2264.
- Passos, T. S., & Almeida-Santos, M. A. (2020). Trabalho sexual em período de pandemia por COVID-19 no contexto ibero-americano: análise de anúncios em websites [Sex Work during the COVID-19 Pandemic Period in the Ibero-American Context: analysis of advertisements on websites]. *Ciencia & saude coletiva*, 25(11), 4237-4248.
- Platt, L., J. Elmes, L. Stevenson, V. Holt, S. Rolles and R. Stuart. (2020). Sex workers must not be forgotten in the COVID-19 response. *The Lancet*, 396, 9-11.
- Santos, B., Siqueira, I., Oliveira, C., Murray, L., Blanchette, T., Bonomi, C., ... Simões, S. (2020). Sex work, essential work: A historical and (necro)political analysis of sex work in times of COVID-19 in Brazil. *Social Sciences*, 10(1), 2. doi:10.3390/socsci10010002
- Singer, M. A. (1996). Dose of drugs, a touch of violence, a case of AIDS: Conceptualizing the SAVA Syndemic. *Free Inquiry in Creative Sociology*, 24(2), 99-110.
- Sun, S., Hou, J., Chen, Y., Lu, Y., Brown, L. ve Operario, D. (2020). Challenges to HIV care and psychological health during the Covid-19 pandemic among people living with HIV in China. *AIDS and Behavior*, 24, 2764-2765.
- Tüfekçi, N. ve Saygın Avşar, T. (2015). Sağlık politikalarında Sindemik yaklaşım: simülasyon modeliyle oluşturulmuş kavramsal bakış açısı. *Journal of Strategic Research in Social Science*, 1(1), 1-10.

Elektronik Kaynaklar

- Bahadı, N. (2020). Av Sanıvar: "Müvekkilim pandemi döneminde fuhuşa zorlandı, kabul etmeyince darp edildi". Erişim tarihi: 30/01/2021, https://www.kibrispostasi.com/c57-Adli_Haberler/n341560-av-sanivar-muvekkilim-pandemi-doneminde-fuhusa-zorlandi-kabul-etmeyince-darp-edildi
- Demir, D. (2020). Gece kulüpleri 'kapalı', sağlık kontrolü durdu. Erişim tarihi: 30/01/2021, <https://www.yeniduzen.com/gece-kulupleri-kapali-saglik-kontrolu-durdu-126516h.html>
- Erden, S. (2020). İki garson tutuklandı Alayköy'de bir gece kulübüne baskın yapan polis, içeriye gizece müşteri alındığını ve fuhuş yapıldığını tespit etti. Erişim Tarihi: 30/01/2021, <https://www.diyaloggazetesi.com/kibris/iki-garson-tutuklandi-h77889.html>
- Gündem Kıbrıs (2021). Alsancak'ta masöz pozitif!, <https://www.gundemkibris.com/kibris/alsancak-ta-masoz-pozitif-h307321.html>. Erişim tarihi: 30/01/2021.
- Haberci Gazetesi, Gece kulüpleri, darphane gibi çalışıyor, <https://www.kibrishaberci.com/gece-kulupleri-darphane-gibi-calisiyor/#:~:text=DEVLET%20%C4%B0%C3%87%C4%B0N%20%C4%B0DD%C4%B0%20B%C4%B0R%20GEL%C4%B0R,kul%C3%BCb%C3%BC%20ve%201%20pub%20bulunuyor>. Erişim Tarihi:24/01/2021.
- KT Barolar Birliği (2020). Bakanlar Kurulu gece kulüplerine ilişkin derhal tedbir almalıdır!, <https://www.kibrsturkbarolarbirligi.org/2020/03/13/bakanlar-kurulu-gece-kuluplerine-iliskin-derhal-tedbir-almalidir/>. Erişim tarihi:29/01/2021.
- KT Barolar Birliği (2020). Gece Kulübü Çalışanları Risk Altında, <https://www.kibrsturkbarolarbirligi.org/2020/05/04/gece-kulubu-calisanlari-risk-altinda/>. Erişim tarihi:29/01/2021.
- KKTC İçişleri bakanlığı (2018). Gece Kulüpleri çalıştay Raporu, http://icisleri.gov.ct.tr/Portals/32/gece_kulupleri_calistay_rapor.pdf?ver=2018-06-19-084528-627. Erişim tarihi 29/01/2021.

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Makalelerin Özellikleri

Yazar	Konu	Örneklemler	Veri Toplama Yöntemi	Sonuç
Passos, ve Almeida-Santos (2020)	Covid-19 pandemi döneminde çevrimiçi ortamlardaki seks reklamları	Cinsel içerikli reklamlar	İçerik analizi	İncelenen 1,991,014 reklamın %51'i Covid-19 pandemisi sırasında sosyal mesafeye uyma ve korunma önlemlerinden bahsedilmiş ve çevrimiçi seks teklifleri yapılmıştır.
Brouwers & Herrmann (2020).	Pandemi sırasında seks işçilerinin reklam verdiği web-siteleri	Cinsel içerikli 45 web sitesi reklamları	İçerik analizi	Yetişkin web-sitelerinin birçoğu pandemi ile ilgili herhangi bir önlem almamış olduğu, bazılarının güvenlik önlemlerini azaltma gibi kısıtlı önlemler aldıkları ve yine küçük bir kısmının da işsiz kalan seks işçileri için bağış fonu oluşturma yoluna gittiği tespit edilmiştir.
Azam, Adriaenssens, & Hendrickx (2020)	Covid-19 pandemisinin fuhuş pazarlarına etkisi	Müşterilerin seks ticareti sonrası internet üzerinden servisi değerlendirmeleri ile ilgili verileri	İçerik analizi	Covid-19 pandemisi ve devletin aldığı önlemler ve koyduğu yasaklar sonucunda seks işinin daha gizli şekilde yapıldığı ve fuhuş pazarının gerilediği sonucuna ulaşılmıştır.
Gichuna, Hassan, Sanders et al. (2020)	Covid-19 pandemisi sırasında seks işçilerinin sağlık hizmetlerine erişimleri	117 kadın seks işçisi	Telefonla görüşme	Cinsel sağlık ve doğum kontrol yöntemlerine erişimin azalması, HIV'den korunma ve HIV pozitif olanların ilaçlara erişimlerinin azalması ve kadın seks işçilerine yönelik damgalanmaların artmasından dolayı sağlık sistemine erişimlerinin kısıtlı olması temel bulgularıdır.
Gbagbo (2020)	Covid-19 sınırlamaları sırasında seks işçilerinin deneyimleri	35 kadın seks işçisi	Yüz yüze ve telefonla görüşme	Covid-19'a yakalanma korkusundan dolayı çalışmayı reddettileri fakat herhangi bir gelir ya da sosyal güvenlikleri olmadığı için kendilerince bazı önlemler alarak çalışmak zorunda olduklarını bildirmişlerdir.
Jangir & RajNat (2020).	Pandeminin bar dansçısı ve seks işçisi kadınlara etkisi	17 seks işçisi kadın	Grup toplantısı	Pandemi ile birlikte damgalanmadan dolayı yaşanan sorunların tartışılması.
Mantell, Franks, Lahuerta, et al. (2021)	Covid-19 pandemisi sırasında kadın seks işçilerinin yaşadığı sorunlar	193 kadın seks işçisi	Yüz yüze görüşme	Katılımcılar Covid-19'un riskleri hakkında bilgi sahibi oldukları ve koruyucu önlemler aldıklarını bildirirken sadece yarısı virüse bulaşma konusunda endişe dile getirmişlerdir. Gece sokaga çıkma yasakları ve barların kapanması maddi kayıplara yol açmış ve yaklaşık %15'de müşterilerinden şiddet gördüklerini ifade etmişlerdir.